

KŁOSY

Organ Związku Kółek Roln. Zachodnio-Pruskich.

(Tygodnik wychodzący co sobotę.)

Przedpłata kwartalna wynosi na wszystkich pocztach w Niemczech 75 fenygów.

Ogłoszenia przyjmuje się za opłatą 20 fen. od jednolitego wiersza. Przy powtórzeniu udziela się stosownego rabatu. — Kółka od ogłoszeń siewów i bydła rozplodowego płać tylko 10 fen. od wiersza.

Szeześć Boże!

Wszelkie przyczynki redakcyjne prosi się adresować **Poleczyński** Wysoka, Wittstock pr. Frankenhagen Wpr.

W sprawach druku i ekspedycji oraz wiadomości o ruchu w „Kółkach” **S. Buszezyński**, Thorn, Brückenstr. **Ogłoszenia i reklamy** przyjmuje **K. Zabłocki** Thorn, Brückenstrasse.

Ściernisko.

Żniwa wszędzie się już rozpoczęły. Przypominamy **plużkowanie ściernisk**. Czasu z końmi prawie w wszystkich gospodarstwach jest dosyć zanim się wożenie żyta rozpocznie. Korzyści wielkie płynące z plużkowania ściernisk są powszechnie znane: Powtarzamy tu tylko pokrótce, że tylko plużkując ściernisko zwalczamy ze skutkiem perze i zielka — że przez plużkowanie utrzymujemy w ziemi najpiękniejszy stan wydobrzenia, którą ma rola świeżo po ścięciu oceniającego zboża. Są rolnicy którzy twierdzą że plużkowanie ścierniska przeznaczonego pod okopowe znaczy tyle, co **drugi nawóz**. Wszyscy to już dzisiaj wiemy, ale jednak tylu z nas zamiast plużkować, ścierni **bydłem opasa**. Nie jest to tak dziwne, jakby się w pierwszej chwili wydawało. Najlepszych rad bowiem nie może ten zastosować, kto gospodarstwa całego do tego nie przygotował, kto nie postarał się o inne pastwiska dla bydła. Kto ma ścierniska plużkować, musiał ulepszyć swoje łąki, musiał posiać tyle koniczyny, by bydło miało z czego żyć. Tak to dobre gospodarstwo w najmniejszym szczególe pociąga za sobą konieczność coraz dalszego rozprzestrzeniania ulepszeń, i nie można być w jednym szczególe postępowym rolnikiem, a w reszcie po dawnemu partaczem.

Opasanie ściernisk jest przyczyną, że ich się nie plużkuje. Ko tak robi, ten krzywdzi się 2 razy. Po pierwsze ściernisko jest bardzo lichem pastwiskiem i bydło na niem ma zupełny głód — mgły sierpniowe obok chudej paszy szkodzą bydłu w dwójnasób — porasta długim włosem rojącym się wszami i tak przygotowuje się do smutnej zimy włościańskiego bydła.

Po drugie ściernisko opasane traci już po krótkim czasie swe »wydobrzenie«. Staje się twarde i martwe i uprawa zimowa ani pół tak nie jest skuteczną.

Nawoływaliśmy wiosną, by wszystkie żyta po których ma iść okopowe obsiać **seradellą**. Kto usłuchał ten teraz naturalnie plużkować nie będzie. Ale i tego upominamy, by seradeli nie **wypasał**, tylko dał jej odrosnąć, a w późnej jesieni, lub jeszcze lepiej na wiosnę podorał.

Zwracamy tu jeszcze uwagę, na często powtarzaną radę, by zamiast siać żyto po kartoflach, siać je po życie. Niech każdy z **przesiewem** spróbuje, a przekona się, że będzie miał z niego więcej, niż z żyta po kartoflach. Trzeba pod przesiew dać jedną skibę do pełnej głębokości około 1. sierpnia, a 8 wsześnia zasiać żyto, wysiawszy z 2 tygodnie poprzednio 3 ctr. kainitu, a 2 tomasówki.

Chociażby wszakże się nie miało zamiaru siać znowu żyta, to w każdym razie u dobrego gospodarza ściernisko zaraz za grabiami plużki zedra. W tym roku żniwa są tak wczesne, że można by ściernisko **obsiać łubinem**. Jeżeli się to zdąży zrobić do 26 lipca, to można się spodziewać, że pod następujące okopowe łubin jeszcze zakwitnie i wyda doskonały zielony nawóz. Po inne lata taki łubin jako **międyplód** w naszym Zachodnio-Pruskim klimacie już nie wydaje tyle masy, by zapłacić siew i robotę. **W tym roku** wszakże wobec o 2 tygodnie wcześniejszych niż zwykle żniw bardzo do tego radzimy. Jest to tani sposób przysporzenia azotu w ziemi — o więcej niż połowę tańszy niż kupować azot w formie saletry chilijskiej. Na południu Poznańskiego, a też w Kaliskiem wszystkie ścierniska o ile nie są podsiane seradellą, obsiewają łubinem i w jesieni jak oko ujrzy widzi się kwitnące

pola. Łubin jako **międzyplód** sieje się **tuż za grabiami** ustawiając kopice w tak proste rzędy, by między nimi uprawiać można. Płużkuje się wtenczas pasy między kopicami i rządowniciem sieje łubin (najlepiej żółty). Po zwiezieniu żyta, uprawia się i obsiewa pozostałe pasy. Kto nie ma rządownika sieje łubin na ściernisko i razem z ściernią podplużkowuje (zupełnie miało) i wałuje. Łubin w tym roku tani, więc spróbujmy. Możemy w ten sposób mieć tą samą korzyść, co siejąc łubin wiosną i cały rok tracąc na to. Możemy zatem **zyskać cały rok**, jeżeli się uda. Uda się wszakże tylko, jeżeli posieje się łubin jeszcze przed **26. lipca**. Tydzień w sierpniu już mniej wart jak dzień w lipcu, od St. Hanki — zimne wieczory i ranki, i już od tej pory łubinu siać na nawóz nie warto.

Cośmy mówili o łubinie, to samo powiedzieć można o obsiewaniu ściernisk wyką lub gorczycą, na mocnych ziemiach. Wyka, naturalnie lepsza, bo ziemi przysparza azotu, ale i gorczyca na ciężkich ziemiach bardzo do skruszenia gleby się przyczynia.

Wyzyskajmy zatem klimatycznie niezwykle u nas lato na pożytek roli naszej, a zatem i kieszeni.

(L. P.)

Ruch w Kółkach.

Sprawozdanie z Kółka dla **Różanny i okolicy** odbytego d. 19. 6. w Przysiersku. — Członków obecnych na posiedzeniu tylko 19-tu i to z powodu misyi w Świekatowie. Posiedzenie zagał przewodniczący p. Kornowski i wygłosił odczyt: „O sprzęcie traw na siano“. Nad odczytem wywiązała się niezbyt ożywiona dyskusja. Następnie przypomina przewodniczący o zjeździe delegatów w d. 7. Lipca, prosząc aby wszyscy delegaci się stawili również przypomina o zaabonowaniu Kłosów na nowy kwartał oraz proponuje zaabonować ua koszt kółka 2 expl. Poradnika gospodarskiego. Wniosek ten został przyjęty, 1 egzempl. dostaje przewodniczący p. Kornowski, drugi członek p. St. Gerke z obowiązkiem posyłania go w kurs do najbliższego członka. Obecny na zebraniu p. wicepatron Domaradzki poruszył sprawę klęski gradowej, ganiąc nieprzezorność członków, którzy się nie zabezpieczyli i tem ogromne straty ponieśli, trzem bowiem członkom zniszczył grad zboże zupełnie. Wobec tego prosi wicepatron członków by się nie poszkodowani poczuli do podania bratniej pomocnej ręki poszkodowanym braciom i według możliwości ofiarowali po kilka szefli tytułem pożyczki. Narazie zdeklorowano 16 ctr. i sprawę odłożono do przyszłego

posiedzenia w Lipcu, w którym to miesiącu postanowiono zwiedzić gospodarstwo członka p. Baumgardta. Składek wpłynęło M. 8,50.

Zarząd.

Zwiedzenie gospodarstwa w **Ostrówku**. W niedzielę 5. Czerwca zwiedziło Kółko Więcborskie razem z Kółkiem z Wąwelną gospodarstwo dominialne Ostrówek własność p. Prądyńskiego prezesa obydwóch Kółek. Zaczęto od podwórza, członkowie oglądali kolejno konie, jałowe bydło i świny, które członkowie przede wszystkim podziwiali, wzorowe urządzenie i czystość w chlewie. Potem udaliśmy się w pole, gdzie na samym wstępie zadziwił nas Jęczmień wyjątkowo śliczny, bo też pan preses nie skąpi sztucznych nawozów, pod jęczmień dano na móg 1½ ctr. tomasówki, 80 ft. 40-to proc. soli potasowej i 70 ft. saletry, lecz też obfity plon obiecywał. Widzieliśmy krowy dojne rasy fryzyjskiej w dobrym stanie na pastwisku. Dalej oglądaliśmy cukrówkę, żyto, kartofle i owies, wszystko w bardzo dobrym stanie. Przy każdym płodzie objaśniał nam p. prezes ile i jakiego użyto sztucznego nawozu. Na samym końcu oglądaliśmy jeszcze różnicę między dobrze uprawioną i nawiezioną rolą Ostrówka, a tylko miedzą przedzieloną sąsiada niemca, żyto jednego dnia zasiane, lecz różnica jak dzień i noc. Tu członkowie mieli sposobność się przekonać, do jakiej wydajności można doprowadzić tę ziemię matkę, naszą żywicielkę, przez dobrą uprawę i odpowiednie nawożenie.

Po powrocie zaprosił nas p. prezes na przekąskę i szklanę piwa i przy wesolej pogawędce się zabawiono. Jako goście z dalszych stron przybyli pp. Roźnowski z Komierowa i Osłowski z Wiela.

Po wzniesieniu toastu na zdrowie kochanego p. prezesa i pomyślny rozwój Kółek Więcborskiego i Wąwelskiego, zakończyliśmy pieśnią »wszystkie nasze dzienne sprawy«.

Jako delegaci na zjazd do Tucholi wybrani pp. Prądyński, Brycki i Roszczynialski.

Marach, sekretarz Kółka Więcborskiego.

Sprawozdanie z odbytego posiedzenia Kółka rolniczego w **Wielkich Radowiskach**, dnia 5. czerwca 1910. — Pan przewodniczący zagaja posiedzenie i zachęca zebranych członków do zabezpieczenia się od gradobicia objaśniewszy poprzednio różnicę pomiędzy zabezpieczeniem opartem na wzajemności, a zabezpieczeniem akcyjnym, poczem sam pan przewodniczący wygłasza odczyt »o racjonalnem odżywianiu inwentarza«. Podczas odczytu i po ukończeniu tegoż była ożywiona dyskusja. Po

zamknięciu teje uradzili zebrani członkowie zwiedzenie kilku gospodarstw w ostatnią niedzielę b. m. Na zakończenie przeczytał p. przewodniczący zachęcającą odezwę do prowadzenia stałej rachunkowości, na czem posiedzenie solwowano.

Dembski, sekretarz.

Sprawozdanie Kółka roln. na **Świecie i okolicę**. Zebranie odbyło się w Sulnówku dnia 19. Czerwca. Obecnych było 30 członków. Odczyt prezesa p. Różyckiego o ważności prowadzenia ksiązkowości gospodarczej. W dłuższym wykładzie wyjaśnia zebranym, że wszelkie chęci i zabiegi, a nawet wykształcenie gospodarza, nie przyniosą jemu odpowiedniego rezultatu, jeżeli ściśle nie prowadzi rachunkowości, bo tylko liczbami jest w stanie gospodarz stwierdzić, czy nakłady zrobione w gospodarstwie odrzucają mu odpowiednie dochody. Dalej odczyt p. Rybińskiego o żniwieniu koni-

czy. Przyszłe zebranie 10 lipca o godz. 1. w Świeciu.

Zarząd.

W **Kaszczerku**. Zebranie Kółka rolniczego odbyło się d. 26. 6. Członków obecnych 7, zebranie zagaja p. prezes i odczytuje z Kłosów o właściwym czasie koszenia zboża i wybór ziarna do siewu. Odczyty wysłuchano z wielkiem zajęciem i w otwartej dyskusji dużo sobie nawzajem uwag zwracano. Przyszłe zebranie d. 30. lipca o godzinie 11 i 1/2.

Zarząd.

Przyszłe zebranie Kółka rolniczego w Złotowie odbędzie się w niedzielę dnia 10-go lipca o godzinie 1/2 1-szej w południe w **Złotowie** na sali p. Lamparskiego. O liczny udział uprasza

Zarząd.

Zebranie Towarzystwa z zwiedzeniem gospodarstwa odbędzie się w niedzielę dnia 10. lipca w **Świeciu** w lokalu p. Struczna o godzinie 1-szej w południe.

Zarząd.

Posiedzenie Kółka rolniczego na parafię **Szwarcenowską** odbędzie się w niedzielę d. 10. lipca r. b. o godz. 5 po poł. w lokalu p. Rutkowskiego. Wstęp tylko dla członków.

Zarząd.

Sprostowanie.

Lubawa. — 1. „Kółko Lubawsko-Złotowskie“ założone 7. IV. 1910 — a nie tylko jak stało Lubawa. — 2. Wypuszczono zupełnie Kółko rolnicze w **Szwarcenowie** założone 20. maja. Przewodniczy ks. dziekan Dobek, zastępca p. Smorowski, sekretarz p. Pulkowski, kasyer p. Majewski. Kółko Lubawskie jest zatem zreformowane na Lubawsko-Złotowskie.

Ks. Pelka.

K. Zabłocki w Toruniu

poleca

Stuert. Rady sąsiada w chorobach inwentarza **1,50 m.**

Rostafiński, Przewodnik do oznaczenia krajowych roślin nasiennych. Wyd. drugie pomnożone, uwzględniające wszystkie, nawet tylko w pewnych okolicach pospolitsze rośliny, z portretem ks. K. Koluka . . . 2.50

Jankowski Ogrodnictwo przemysłowe z 58 rysunkami w oprawie 5.10

B. Bartkiewicz

Tel. 407. **TORUŃ.** Ulica prawa 2

Fabryka i odlewnia

wyrobów

szplizowych, armatur do par. kotłów.

Warsztat maszynowy

dla **pump, wodociągów, transmisji i zakładów fabrycznych.**

==== SKŁAD ====

przyborów technicznych

t. j. pasów w różnych gatunkach, wyroby gumowe i asbestowe,

węże, opatrunki do maszyn, plany.

==== Oliwy wszelkich gatunków, smarowidła do maszyn i wozów i t. p. ====

Bank Ludowy

E G. m. u. H.

— TORUŃ —

przyjmuje depozyta począwszy od 1 marki płacąc od 3 1/2—5%.

Buchaje Holenderskie

szczepione przeciw gruźlicy wedł. Prof. Behringa, z obory zarodowej mającej 150 krów zapisanych w księdze stadowej zachodniopruskiej.

Knurki i Maciorki

z chlewni zarodowej o 120 maciorach rasy poprawnej krajowej, hodowanej pod nadzorem izby rolniczej, sprzedaje z odstawą do każdej stacyi

Jan Donimirski, Buchwałd p. Troop (Pr. Zach.)

Oryginalne **żyto petkuskie Lochowa** sprzedaje z plombą hodowcy przy cenach:

- M. 28** przy odbiorze do 1000 kilo,
- M. 27** „ „ od 1000—5000 kilo,
- M. 26** „ „ ponad 5000 kilo

z wysyłką ze stacyi hodowcy, ekskl. worka i proszę o task. liczne, możliwie zbiorowe zamówienia.

B. Hozakowski Toruń (Thorn).

Spółka Parcelacyjna w Lubawie

kupuje, sprzedaje i parceluje posiadłości ziemskie na własny i cudzy rachunek, pośredniczy w kupnie, sprzedaży i dzierżawie.

Jako najlepszą lokatę kapitałów poleca się

5-procentowe hipoteki pierwszorzędne

pod gwarancją, od których dla wygody nabywców płacimy procenta sami.

Od depozytów płacimy 5 procent za półrocznem wypowiedzeniem.

A d r e s: Spółka Parcelacyjna Lubawa — Loebau Wpr.

(Biuro znajduje się w lokalu Banku ludowego.)

Edward Szpitter

Tuchola Pr. Zach.

fabryka maszyn i ślusarnia

poleca własnego wyrobu

maneże,

ścieżkarnie,

brony,

wały trzyczęściowe i

młockarnie,

wyrobu Ventzklego:

pługi,

kultywatory,

radła.

rzędowniki i

centryfugi.

Wszelkie narzędzia i maszyny rolnicze są zawsze na składzie.

Członkom Kółek rolniczych udzielam 5 do 10 procent rabatu.

Codziennie świeżo upalone

kawy z własnej palarni.

Skład kolonialny

win i cygar.

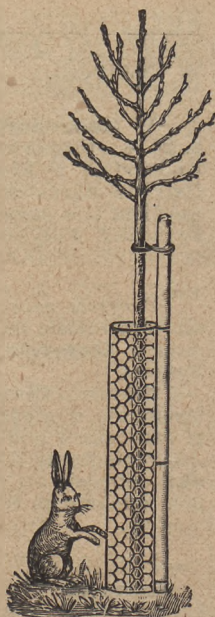
Fabryka najdelikatniejszych

likworów stołowych.

Carl Matthes,

TORUŃ, Seglerstr. 26.

TELEFON No. 8.

Drzewka OWOCOWE

w najlepszych gatunkach, silne szczepy, w pierwszorzędnym towarze, po bardzo niskich cenach

poleca

M. TEMPLIN

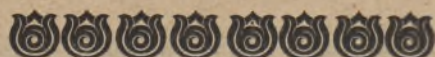
Lissomitz p. Lulkau.

Telefon Lulkau No. 5

Kółka roln. dostają odpowiedni rabat

CENNIK

na żądanie franko.

„Rólnik“

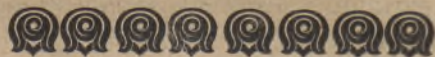
Łasin (Lessen Wpr.)

donosi Panom gospodarzom, iż z dniem 1-go lipca r. b.

rozpoczyna swoją działalność

w skupowaniu wszelkich gatunków zboża i nasion po możliwie najwyższych cenach.

Zarazem zwraca uwagę, iż dostarczać będzie **wszelkie gatunki paszy, nawozów sztucznych, nasion, wapna, węgla i narzędzi rolniczych.**

Pankalla & Krenz

Przedsiębiorstwo melioracyjne i miernicze

Telefon 511. — **Toruń** — ul. Fryderyka 14.

(Żyrokonto w Banku Związku Spółek Zarobkowych.)

wykonuje pod nadzorem bezpłatnym mierników rządowych i inżynierów kultury a dozorem stałym sumiennych i doświadczonych szachtmistrzów przy długoletniej gwarancji:

1. **roboty drenarskie** na probostwach, na mniejszych i większych majątkach, dla spółek wodnych (drenarskich) i zawiązywanie łąkowych, kanały otwarte i kryte;
2. **meljoracje łąk** przez nawodnianie i osuszanie (kultury murszowe), zawiązywanie spółek wodnych (łąkowych), regulowanie kanałów i urządzenie stawów rybnych;
3. **pomiary katastrowe**, landszaftowe, gospodarcze, regulowanie granic, parcelacye i t. d.

Najspieszniejsze wykonanie i najtańsze ceny dla obszernej organizacji. Dozdy informacyjne bezpłatne i bez zobowiązania interesentów.

H. CEGIELSKI Tow. akc. Filja w GRUDZIĄDZU

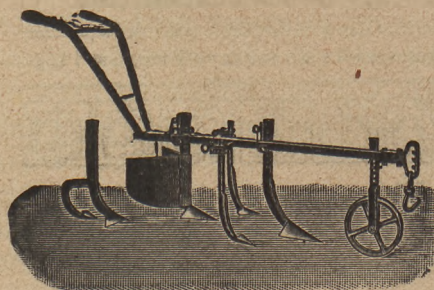
TELEFON 211.

(Graudenz, Pohlmannstr. 19) obok poczty.

Najstarsza jedyna największa fabryka polska

poleca

najnowsze i najlepsze kartoflarki „Alexandra“, najnowszy oryginalny „Hellera“ pług z pogłębiaczem, pługi „Rekord“ dwuskibowe i w giętych słupkach, pługi „Sep“ do głębokiej órki jednoskibowe, brony oryginalne „Laaka“, spulchniacze i walce wszelkich systemów, pierwszorządne parowe garnitury angielskiej firmy „Davey Paxmann & Co., Ltd. Colchester“, prasy do słomy „Welgiera“, wialnie „Roeberta“, parowniki i t. d. — słowem wszelkie w zakresie rolnictwa wchodzące **narzędzia i maszyny** po cenach umiarkowanych.

Stala wystawa machin i narzędzi rolniczych w podwórzu filji w Grudziądzu.

Franc. Całbecki, generalny zastępca na Prusy Zachodnie i Wschodnie, Krainę i Pomorze.